

УДК 37.338.2:656.61

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-2\(2\)-131-143](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-2(2)-131-143)

Стовба Тетяна Анатоліївна кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та морського права, Херсонська державна морська академія, пр. Ушакова, 20, м. Херсон, 73000, тел.: (0552) 49-59-02, e-mail: stovba.t1210@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2433-1122>

Панченко Ірина Миколаївна кандидат юридичних наук, доцент кафедри економіки та морського права, Херсонська державна морська академія, пр. Ушакова, 20, м. Херсон, 73000, тел.: (0552) 49-59-02, e-mail: im.pan4enko@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4545-3794>

ТРАНСФОРМАЦІЯ ВИКЛАДАННЯ У МОРСЬКИХ ЗВО В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Анотація. Цифровізація є одним із потужних факторів зростання світової економіки у найближчій перспективі. Турбулентність соціально-економічних процесів вимагає вирішення проблем у вищій освіті України, її принципово нових трансформацій, які покликані якісно змінити її зміст, форми, методи, засоби і технології викладання в умовах цифрової економіки.

Морська освіта має відповідати вітчизняним та міжнародним нормативним документам. Основним завданням вищої освіти у морській галузі є забезпечення такого рівня знань та компетентностей, який дозволить українським морякам успішно конкурувати на міжнародному ринку праці.

Викладачі закладів вищої освіти (ЗВО) стикаються з проблемами осучаснення процесу викладання, модернізації та гармонізації методичного забезпечення відповідно до особливостей здобувачів, адаптації системи оцінювання їх навичок. Успішне вирішення цих професійно важливих завдань має базуватись на міцному науковому фундаменті, який гарантує дотримання оптимального поєднання фундаментальних і практичних знань, використання інтерактивних технологій навчання, освоєння стратегій і технологій застосування знань, зв'язок матеріалу, що вивчається, з практичними проблемами та реаліями повсякденного життя тощо.

Розроблено матрицю вибору технологій викладання дисциплін із урахуванням характерних рис та особливостей поколінь, що навчаються у морських ЗВО, яка сприятиме підвищенню якості підготовки морських фахівців, створенню репутаційного капіталу закладу та вибудовуванню особистого бренду викладача в умовах цифровізації та жорсткої конкуренції на ринку освітніх послуг.

В умовах гострої конкуренції на ринку освітніх послуг запропоновано створення цифрового золота закладу завдяки креативу викладачів, що матиме цінність як для формальної, так і неформальної та інформальної освіти та

сприятиме швидкій адаптації ЗВО до тенденцій та потреб ринку праці, зростанню його репутаційного капіталу, мотивації викладачів та співробітників. Сподіваємось, що цифрове золото ЗВО допоможе розкрити освітній експортний потенціал України.

Ключові слова: цифровізація, морська освіта, теорія поколінь, інноваційні технології викладання, репутаційний капітал ЗВО, цифрове золото ЗВО.

Stovba Tetyana Anatoliyivna Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of Economics and Maritime Law Department, Kherson State Maritime Academy, Ushakov Ave., 20, Kherson, 73000, tel.: (0552) 49-59-02 e-mail: stovba.t1210@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2433-1122>

Panchenko Iryna Mykolayivna Candidate of Law, Associate Professor of Economics and Maritime Law Department, Kherson State Maritime Academy, Ushakov Ave., 20, Kherson, 73000, tel.: (0552) 49-59-02 e-mail: im.pan4enko@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4545-3794>

TRANSFORMATION OF TEACHING IN MARITIME HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN THE DIGITALIZATION CONDITIONS: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

Abstract. Digitalization is one of the powerful factors in the growth of the world economy in the near future. The turbulence of socio-economic processes requires solving problems in higher education in Ukraine, its fundamentally new transformations, which are designed to qualitatively change its content, forms, methods, tools and technologies of teaching in the context of digitalization.

Maritime education must comply with domestic and international regulations. The main task of higher education in the maritime sector is to provide a level of knowledge and competencies that will allow Ukrainian seafarers to compete successfully in the international labor market.

Teachers of higher education institutions (HEIs) face the problem of updating the teaching process, modernization and harmonization of methodological support in accordance with the characteristics of higher education students, adaptation of the system of assessment of their skills.

Successful solution of these professionally important tasks should be based on a solid scientific foundation, which guarantees the optimal combination of fundamental and practical knowledge, the use of interactive learning technologies, development of strategies and technologies of knowledge, the connection of the studied material with practical problems and realities of life etc.

A matrix of choice of technologies for teaching disciplines has been developed taking into account the characteristics and features of generations studying in maritime HEIs, which will improve the quality of training of maritime specialists, create reputational capital and build a teacher personal brand in digitalization and competition in the market of educational services.

In the conditions of competition in the market of educational services it is proposed to create digital gold of the institution with the help of teachers' creativity, which will be valuable for both formal and non-formal and informal education and will promote rapid adaptation of higher education institutions to labor market trends and needs, growth of its reputational capital, motivation of teachers and staff. We hope that the digital gold of the HEIs will help to reveal the educational and export potential of Ukraine.

Keywords: digitalization, maritime education, generation theory, innovative teaching technologies, reputational capital of higher education institutions, digital gold of higher education institutions.

Постановка проблеми. Глобалізація економіки, розвиток цифровізації, концентрація капіталу навколо центру розвитку мегатехнологій потребують якісно нових ЗВО. Турбулентність соціально-економічних процесів вимагає вирішення проблем в освітній діяльності України, її принципово нових трансформацій, які покликані якісно змінити зміст, форми, методи, засоби і технології викладання та навчання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Багато науковців та практиків досліджували як розуміння поколінневих особливостей могло б вирішити їх стратегічні проблеми відповідно до теорії поколінь В. Штрауса та Н. Хоува, але існуючі методики не враховують особливостей освітньої діяльності у морській галузі в умовах цифровізації.

Метою статті є аналіз проблем та пошук напрямків підвищення якості підготовки фахівців у морських закладах вищої освіти (ЗВО) в умовах жорсткої конкуренції на ринку освітніх послуг.

Виклад основного матеріалу. Цифровізація є одним із потужних факторів зростання світової економіки у найближчій перспективі. Експерти вважають цифровізацію важливим елементом сталого розвитку економіки та суспільства. Вони прогнозують, що завдяки цифровізації можливе збільшення ВВП у 2030 р. у 8 разів – до 1 трлн дол., що сприятиме забезпеченню добробуту, комфорту та якості життя українців [1].

Серед переваг цифрових технологій варто відзначити підвищення продуктивності праці в існуючих галузях, виникнення принципово нових сфер економічної діяльності з високою доданою вартістю, оптимізацію та поліпшення комунікацій, спрощення поширення адресної реклами та охоплення більшої аудиторії, прискорення пошуку інформації, можливість дистанційної роботи та навчання, створення попиту на нові товари й послуги, нова якість та цінність та ін. [2].

Цифрові технології стали базою для створення нових продуктів, цінностей, властивостей та, відповідно, основою отримання міцних конкурентних переваг на більшості ринків.

Країни ЄС планують залучити до цифровізації кожного громадянина, посилити потенціал бізнесу та вирішити новітні глобальні виклики. Цифрове майбутнє Європи задекларовано наступними документами: Стратегія Єдиного

цифрового ринку (Digital Single Market Strategy for Europe), Підключення до Європейського Гігабітного суспільства (Connectivity for a European Gigabit Society), стратегія «Цифрова Європа 2025» (Digital Europe 2025) та Програми розвитку загальноєвропейських стандартів у сфері телекомунікацій та цифрових технологій тощо [2]. Важливо, аби законодавство України враховувало існуючі у світі напрацювання у цьому напрямку та відповідало найкращим світовим стратегічним документам, актам ЄС та задекларованим цілям щодо цифровізації.

В Україні накопичились проблеми в освітній діяльності, які заважають формуванню цифрових трендів:

традиційна система освіти, яка не відповідає сучасним викликам. Усі інновації накладаються на морально застарілу систему освіти;

методики викладання не враховують характерні риси та особливості еволюції поколінь, що навчаються;

відсутність фокусу на STEM-освіту, що охоплює природничі науки (Science), технології (Technology), технічну творчість (Engineering) та математику (Mathematics) [3], за свідченнями результатів ЗНО останніх років;

недостатньо уваги приділяється soft skills та підприємницьким навичкам. Сучасний світ вимагає від нас уміння бути гнучкими й мобільними, швидко реагувати на перетворення, перманентно навчатись, знаходити креативні підходи в роботі, вміти переконувати, ефективно комунікувати, які сприяють успішній кар'єрі, забезпечують високу продуктивність;

недосконалі моделі викладання та закріплення знань та умінь [1].

Досвід Японії свідчить, що можливо досягти неперевершених успіхів, маючи мізерну кількість природних ресурсів, малу територію та велику чисельність населення. Феномен «японського дива» полягає у накопиченні та примноженні інтелекту нації, що дозволяє адаптуватись до турбулентного зовнішнього середовища, використовувати виникаючі можливості [4, с. 61-64]. Саме ресурси вищої освіти визначають інтелект нації, оптимальні шляхи гармонійного розвитку соціуму; саме знання і компетентності, здобуті в процесі освіти та роботи, формують запас продуктивного капіталу.

Отже, одним з основних чинників, які формують сучасну економіку, є система освіти і придбання компетентностей працівниками, що націлені на створення, розгляд і використання знань. Т. Шульц вважав, що розвиток освіти, охорони здоров'я і науки є важливішими для економічного зростання, ніж «будівництво нових фабрик і заводів» [5].

У цифровому світі з боку підприємств та корпорацій виникають нові запити до освіти щодо затребуваності на ринку праці нових компетентностей, професій, до підготовки більшості яких не готові українські ЗВО. Тому кращі позиції у конкурентній боротьбі належатимуть тим закладам, які спроможні генерувати нові знання, володіють сучасними інноваційними технологіями.

За прогнозами планується оптимізація мережі університетів України шляхом укрупнення ЗВО. Всесвітній банк на таку оптимізацію готовий виділити 200 млн. дол. кредиту [6]. За планами уряду передбачено у найближчій перспективі до 60% випускників шкіл здобуватимуть професійну освіту, а решта 40% – вищу [7].

Глобалізація економіки веде до зростання академічної мобільності як серед здобувачів вищої освіти, так і викладачів. Вітчизняні ЗВО потрапили в умови, коли без змін неможливо ефективно працювати, бо конкуренція між закладами на внутрішньому та міжнародному ринках освітніх послуг не тільки за здобувачів, але й за науково-педагогічний персонал – обов'язкова умова розвитку системи вищої освіти.

Слід відзначити, що морська освіта має певні особливості, які суттєво відрізняють її від інших освітніх галузей. Основна особливість полягає в тому, що морська освіта регламентується не лише вітчизняними, але й міжнародними нормативними документами. Зокрема Міжнародною конвенцією підготовки й дипломування моряків та несення вахти (ПДНВ), що була прийнята Міжнародною морською організацією у 1978 р. і до якої вносилися правки у 1995, 1999, 2010 та 2012 рр. ПДНВ містить міжнародні норми щодо підготовки моряків (досвід, кваліфікація, ставлення до роботи, стан здоров'я, вік та ін.), які мають бути готові до виконання професійних обов'язків таким чином, щоб зберегти життя екіпажу, матеріальні цінності (вантажі і судно) та морське середовище [8].

Крім складових професійної компетентності, Єврокомісія виділяє 8 ключових компетенцій, якими має володіти кожний європеєць: компетенція у галузі рідної мови; спілкування на іноземних мовах; математична компетентність та базові компетенції в науці та технологіях; цифрові компетентності; уміння навчатися; соціальні та громадянські компетенції; компетенція підприємництва; культурна самосвідомість і самовираження [9]. Звісно, що всі зазначені компетенції мають бути сформовані у морських фахівців, оскільки їх наявність сприятиме забезпеченню успішного співробітництва з іноземними роботодавцями.

Отже, сучасна економіка висуває високі вимоги до рівня кваліфікації та компетентності кожного працівника. Компанії-судновласники встановлюють жорсткі критерії та процедури відбору членів екіпажу з високими стандартами щодо технічних знань та вмінь. Тому основним завданням освітньої діяльності для морської галузі є забезпечення такого рівня знань та компетентностей, які дають можливість українським морякам успішно конкурувати на міжнародному ринку праці.

Істотне поліпшення професійної підготовки майбутніх фахівців морського транспорту можливе за умови впровадження в освітній процес ЗВО бенчмаркінгу – найкращої світової та власної практики викладання дисциплін, а також формування сучасної методичної бази для підготовки майбутнього морського фахівця відповідно до його цілісної компетентнісної моделі, яка враховуватиме характерні риси та особливості поколінь.

Систематизуємо характерні риси та особливості поколінь, що навчаються у ЗВО, за теорією В. Штрауса та Н. Хоува з метою виявлення трендів, які слід враховувати в освітній діяльності [10, 11]:

– покоління X (приблизно 1963-1984 рр. народження) навчаються переважно на заочній формі. Наразі за чисельністю таких здобувачів у ЗВО не

багато, бо вони вже, як правило, отримали освіту після закінчення школи. Представники цієї генерації націлені на індивідуальний успіх, цілеспрямовані у кар'єрі та самостійні, для них важливий розвиток – фінансовий та особистісний. У роботі, де відсутній фінансова мотивація, важливою для них є можливість розвиватися та навчатися. Представники покоління X – трудолюбиві, часто не можуть своєчасно спинитися та відпочити, бо для них має пріоритет робота, а не родина. Покоління X не схильне жалітися, обговорювати робочі проблеми з керівництвом;

– покоління Y (1984-2000 рр.). Більшість представників цієї генерації також здобуває освіту заочно. Менш самостійні, але значно впевненіші у собі, комунікативні, схильні до співпраці, прагнуть швидких результатів. У професії представників покоління Y не влаштовує віддалена перспективна кар'єра, бо часи, на їх думку, швидко змінюються. Вони потребують швидкого результату, бажано фінансового, у разі його відсутності – позитивної оцінки, фідбеку тощо. Їм подобається усіх інформувати про власні досягнення у соцмережах. Представники покоління Y прагнуть балансу та гармонії між роботою та особистим життям, тому вміють відмовитись від позанормового навантаження. Вони надають перевагу особистісній самореалізації, а не професійній. Зміна роботи для цього покоління не є катастрофою. Поважають трудову етику, цінують вільну атмосферу та стиль спілкування, менше схильні до субординації, відкрито говорять керівникові про проблеми або дискомфорт на робочому місці, погано ставляться до постійного контролю, а тому ними складніше керувати, аніж представниками генерації X. Робота для них – завдання, з яким треба впоратися аби перейти на новий рівень, як у грі. Отож професійне навчання для генерації Y також має бути грою, де переважають інтерактивні методи, тренінги, ділові ігри, конкурси тощо;

– покоління Z (народжені після 2000 року) – це перше повністю цифрове покоління, яке поповнює лави здобувачів у ЗВО як денної, так і заочної форм. Вони народились з гаджетами у руках. Це покоління віддає перевагу віртуальному спілкуванню, а не реальному, йому властива толерантність, у нього розмиті кордони між особистим та публічним – представники діляться всіма подробицями свого життя в соцмережі, полюбляють вести блоги або влоги, нетерплячі та вимагають швидкого результату, мають високу самооцінку та вміння наполегливо добиватися виконання своїх бажань, усіх вважають рівними. Дотримуються правил, якщо чітко розуміють їх мету або мають внутрішню потребу у цьому. Спостерігається стала тенденція випадіння генерації Z із традиційної системи навчання – батьки вважають за краще індивідуальне навчання дітей. Представники покоління Z мають кліпове мислення (інформація краще сприймається, коли має візуальні образи або інфографіку та невелика за обсягом), не здатні тривалий час концентрувати свою увагу. Потребують ігрових підходів, мотивацією є інтерес – не повинно бути нудьги, необхідно розробляти захоплюючі завдання, що мають практичну цінність, їх варто частіше хвалити. Важливо створювати візуально цікаві матеріали, розробляти та розповсюджувати мультимедійний контент, віртуальні майданчики (блоги, сайти) тощо.

За прогнозами експертів, представники генерації Z будуть більш соціально відповідальними, ніж попередні покоління, оскільки сучасне життя спонукає дітей співпереживати, розвиває почуття справедливості – вони більше усвідомлюють свою роль у суспільстві. Їхнє небажання жити у жорстких рамках, за прогнозами експертів, сприятиме тому, що більшість з них оберуть вільні професії, розроблятимуть нові технології, працюватимуть онлайн.

Існуюча в Україні система методичного забезпечення вищої освіти зберігає традиційні характеристики індустріальної епохи і не враховує особливостей сьогодення. Чим молодше покоління, тим вище його рівень цифрової грамотності. Нове покоління здобувачів вимагає нових компетенцій у викладачів. Викладачі ЗВО стикаються з проблемами оновлення процесу викладання, наявності цифрової компетентності (особливо представники старшого покоління), модернізації та гармонізації методичного забезпечення відповідно до характерних рис та особливостей здобувачів вищої освіти, адаптації системи оцінювання їх навичок.

Успішне вирішення вищезазначених професійно важливих завдань має базуватись на міцному науковому фундаменті, який гарантує дотримання оптимального поєднання фундаментальних і практичних знань, використання інтерактивних технологій навчання, освоєння стратегій і технологій застосування знання, зв'язок матеріалу, що вивчається, з практичними проблемами та реаліями повсякденного життя тощо (таблиця 1).

Таблиця 1

Матриця вибору технологій викладання відповідно до характерних рис та особливостей поколінь, що навчаються у морських ЗВО

Критерії	Покоління X	Покоління Y	Покоління Z
Місце для здійснення навчання	У ЗВО	У ЗВО, іноді у мережі інтернет	Скрізь через персональні мобільні пристрої
Роль ЗВО	Місце для оволодіння професійними знаннями та вміннями, які після закінчення були актуальними впродовж життя, аж до виходу на пенсію	Місце для отримання диплому, який не гарантував посаду та зайнятість протягом життя	Один із центрів освітньо-інноваційної діяльності для здобувачів, викладачів, усіх бажаючих отримати нові компетентності
Програмне забезпечення	Дорого коштує і майже не використовується	Недорого коштує. Є відкритим і доступним	Недорого коштує. Активно застосовується для продукування нового знання
Персональні мобільні пристрої	Заборонені для використання під час занять	Дозволяються	Активно використовуються
Цілі	Індивідуальний успіх, цілеспрямовані в кар'єрі та самостійні	Потребують швидкого результату, бажано фінансового, у разі його відсутності — позитивної оцінки, фідбеку тощо	Нетерплячі та вимагають швидкого результату, мають високу самооцінку та вміння наполегливо добиватися виконання своїх бажань

Цінності	Фінансовий стимул, у разі його відсутності та особистісний розвиток або навчання	Гармонія між роботою та особистим життям	Розмиті кордони між особистим та публічним – вони діляться всіма подробицями свого життя в соцмережах, полюбляють вести блоги або влоги
Пріоритети	Робота, а не родина	Робота як гра	Не бажають жити в жорстких рамках, тому розроблятимуть нові технології, працюватимуть онлайн
Риси характеру	Працьовиті, часто не можуть своєчасно спинитися та відпочити	Впевнені у собі, комунікативні, схильні до співпраці, прагнуть швидких результатів	Мають кліпове мислення, розмовляти треба з ними мовою твіттів, не здатні тривалий час концентрувати увагу
Стосунки з керівництвом	Не схильні жалітися, обговорювати робочі проблеми	Цінують вільну атмосферу та стиль спілкування, менше схильні до субординації, не соромляться говорити про проблеми на робочому місці керівникові, погано ставляться до постійного контролю	Усіх вважають рівними. Дотримуються правил, якщо чітко розуміють їх мету або мають внутрішню потребу у цьому
Професійне навчання	Традиційне, викладач – голова, що розмовляє. Здобувачу доводиться лише слухати, засвоювати, конспектувати, опановувати не існуючі у практичній діяльності установки, повторювати інколи застарілу інформацію	Має бути грою, де переважають інтерактивні методи, тренінги, ділові ігри, конкурси тощо	Потребують ігрових підлодів (квізи, квести тощо), не повинно бути нудьги, необхідно розробляти захоплюючі завдання, що мають практичну цінність, їх вар-то частіше хвалити. Інформація краще сприймається, коли має візуальні образи або інфографіку та невелика за обсягом

Під час викладання з метою необхідності формування цілої низки компетентностей пропонуємо використовувати сучасні методи: інтерактивні лекції, евристичні семінари, коучинг-тренінги, симуляції, гейміфікацію, метод кейсів (case studies), метод Дельфі, підгрупи «швидкого обговорення», методи проблемного навчання (problem-based learning), групові презентації (group presentations), панельні дискусії (panel discussions), ділові ігри (business playing), перевернуте навчання (flipped learning), сторітеллінг (storytelling), спеціальні тренінгові вправи тощо, які сприятимуть одержанню нового знання та кращого його розуміння.

Цифрова економіка вимагає радикальних трансформацій освітнього процесу:

– інтеграції науки, освіти та виробництва, завдяки чому слід навчитись сприймати швидкі зміни як шанс виявити свої здібності та стати творцем кращого майбутнього;

– заміна авторитарного управління освітнім процесом на демократичний стиль, який характеризується розвитком самоуправління, делегуванням повноважень;

– креативність та інноваційність має пронизувати не тільки роботу викладача, але й здобувача;

– критичне мислення та формування навичок щодо вирішення виникаючих проблем, а не пошук правильних відповідей, яких в реальному житті часто не існує;

– активне навчання (в процесі якого здобувач вищої освіти є безпосереднім творцем знань, рішень, інформації) повинно прийти на зміну пасивному типу, в якому людині доводиться лише слухати, засвоювати, опановувати не існуючі у практичній діяльності установки, повторювати інколи застарілу інформацію тощо;

– контроль має органічно вбудовуватись у процес навчання. Наприклад, використовувати квізи (за допомогою сервісів Kahoot, Google форм тощо) на початку заняття аби згадати базові знання або наприкінці – з метою закріпити нову тему.

Власники інновацій мають нищівні та невичерпні конкурентні переваги. Інновації стають життєво важливим елементом діяльності ЗВО, необхідною умовою успіху в освіті та підготовці фахівців.

Сьогодні кожна людина може навчатися самостійно. Тому ЗВО необхідно створити екосистему, в якій здобувач відправиться у вільне плавання, бо сучасна система освіти не повинна примушувати навчатись, а має мотивувати, надихати, допомагати, скеровувати дії у потрібному напрямі. Викладач має стати учасником, партнером та фасілітатором освітнього процесу.

Найважливішим чинником конкурентоспроможності і фінансової стійкості організації фахівці вважають репутаційний капітал. Його базою є репутація, яка завдяки інвестиціям у власний бренд та відповідну організаційну культуру перетворюється на капітал. Так, вартість репутаційного капіталу у Apple (\$455 млрд. або 62% вартості корпорації), Microsoft (\$442 млрд. або 88%), Facebook (\$344 млрд. або 84%), Amazon (\$410 млрд. або 95%) [12]. Отже, виникає потреба у формуванні такого важливого активу ЗВО як репутаційний капітал, що привертатиме увагу і викликатиме довіру та зацікавленість у бажаючих одержувати якісну освіту й оволодівати необхідними компетентностями.

Цифровий світ вимагає адекватного реагування на його виклики з боку ЗВО. А саме, на наш погляд, формуванню міцних конкурентних переваг, зростанню репутаційного капіталу ЗВО сприятиме створення цифрового золота закладу.

Розглянемо на прикладі Херсонської державної морської академії (ХДМА). У кожного викладача ХДМА на платформі Moodle є власні веб-сторінки, де розміщені контенти дисциплін – силабуси, робочі навчальні програми, лекції, презентації, методичні рекомендації щодо виконання практичних занять та

самостійної роботи, кейси, тести, відео- та аудіоматеріали, довідкова література, посилання на додаткові інтернет-ресурси тощо.

Завдяки платформі Moodle, сервісам Zoom, Jitsi Meet, Skype, Google Meet, GoToWebinar та ін. під час локдауну викладачам вдалося суттєво покращити успішність курсантів та підвищити ступінь залученості здобувачів до занять. Вищезазначені сервіси дозволяють вести роботу як синхронно, коли усі учасники освітнього процесу одночасно працюють на занятті онлайн, так і асинхронно, оскільки викладач може попередньо викласти матеріали, а здобувачі їх проглядають і виконують завдання, навчаючись у прийнятному для себе темпі та у зручний час. Здобувачі можуть не тільки отримувати необхідну інформацію, але й ставити запитання й отримувати швидкий фідбек.

Автори впевнені, що дистанційна форма навчання поширюватиметься у ЗВО навіть у постпандемічний період, оскільки інформаційні технології забезпечують рівний доступ до якісної освіти з будь якої точки світу, а ЗВО має змогу збільшити чисельність потенційних здобувачів своїх послуг. Тому формування цифрового золота – це інвестиції у майбутнє академії. Завдяки досвіду, навичкам роботи онлайн кожний викладач має власні напрацювання щодо особливостей технологій та методів викладання певних дисциплін. Внаслідок обміну досвідом на відкритих заняттях, майстер-класах, тренінгах, вебінарах унікальними методами та лайфхаками викладання дисциплін, оригінальними та неперевершеними відео- та презентаціями з продуманим поданням певної інформації, авторськими курсами не тільки з вибіркових дисциплін для здобувачів, але й формування різноманітних дистанційних курсів для тих, хто бажає отримати певні знання, компетентності або навіть професії майбутнього, аби бути затребуваними на міжнародному ринку праці, завдяки використанню ефекту синергії можливе створення цифрового золота академії. Тобто платформа Moodle, яка активно використовується у ХДМА, завдяки відповідному наповненню та креативу викладачів може мати цінність як для формальної, так і неформальної, а також інформальної освіти.

Іноді можна почути висловлювання, що контент дисципліни є інтелектуальною власністю викладача, яку не варто викладати на платформу і потрібно захищати від кіберзлочинності. Формування культури щодо академічної доброчесності, законодавчого поля щодо кібербезпеки та ін. заходи здатні вирішити цю проблему, яка буде об'єктом наших подальших досліджень.

І ще кілька думок щодо мотивації викладачів та співробітників. Вважаємо за доцільне розробити положення (наприклад, Цифровий Кодекс ХДМА) щодо визначення внеску кожного викладача та співробітника у зростання цифрового золота ХДМА, методичні засади обґрунтування нагороди відповідно до його безпосередньої участі у розробці дисциплін та впровадженні нововведень.

В умовах гострої конкуренції створення цифрового золота сприятиме трансформації ЗВО відповідно до тенденцій та потреб ринку праці. Сподіваємось, що цифрове золото ЗВО допоможе, також, розкрити освітній експортний потенціал України.

Висновки. Світовий ринок праці моряків вимагає компетентного працівника, який має володіти не тільки високим рівнем професійних знань, але й бути всебічно освіченим щодо морського права, економіки, культури, командного менеджменту, орієнтуватися у досягненнях психології та ін., що дозволить забезпечити безконфліктну співпрацю між членами багатонаціонального екіпажу і, відповідно, безаварійне виконання поставленого професійного завдання, а тому напрацювання сучасних методів, підходів та прийомів викладання дисциплін мають практичну цінність.

Запропонована матриця вибору технологій викладання відповідно до характерних рис та особливостей поколінь, що навчаються у морських ЗВО, сприятиме одержанню здобувачами нового знання та кращого розуміння.

Перед сучасним викладачем в умовах непередбачуваних перетворень, неминучої цифровізації світу, інтернетизації покоління Z, суспільство кидає виклик змінюватися, вибудовувати власний бренд, використовувати новітні засоби та інноваційні технології навчання, трансформуватися задля ефективного виховання молоді.

Таким чином, впровадження сучасних технологій викладання дисциплін, використання нових форм занять та оцінювання компетентностей здобувачів вищої освіти, розробка інтерактивного методичного забезпечення дисциплін сприятиме розвитку і формуванню якісних людських ресурсів суспільства в умовах цифровізації.

Література:

1. Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою. *Український інститут майбутнього* : веб-сайт. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html#summary> (дата звернення 9.06.2021).
2. На шляху до єдиного цифрового ринку ЄС: електронна комерція, телекомунікації, довірчі послуги. Український центр європейської політики : веб-сайт. URL: <https://ucep.org.ua/doslidzhennya/na-shlyahu-do-yedynogo-cyfrovogo-rynku-yes-elektronna-kommerciya-telekomunikacziyi-dovirchi-poslugu.html?fbclid=IwAR352Qno6JpUgCaQVWK/3ZVIZVn1ja3bh2JobwKlv-4kSQ-6mS5CUbp7hdxo> (дата звернення 9.06.2021).
3. STEM–освіта. *Інститут модернізації змісту освіти* : веб-сайт. URL: <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/> (дата звернення 19.06.2021).
4. «Японское чудо» и советская экономическая реформа. Японские предложения по реформе экономики в Советском Союзе / под ред. Хидэдзо Инаба, Сэйдзи Цуцуми. Москва : Научно-исследовательский центр «Шелковый путь», 1991. 167с.
5. Довбенко М.В., Осик Ю.И. Современные экономические теории в трудах нобелиантов. *Научная электронная библиотека*. URL: <https://monographies.ru/ru/book/section?id=4232> (дата звернення 10.06.2021).
6. Украинских вузов может остаться меньше сотни по требованию Всемирного банка. *Страна.UA* : веб-сайт. URL: <https://strana.ua/news/342298-ukrainskikh-vuzov-mozhet-ostatsja-menshe-sotni-po-trebovaniju-vsemirnogo-banka.html?fbclid=IwAR2RPACencbVX2jm/PTSMrfUQtreQ98bKPFlwLdVoPZA9dZQStEcHeYazn3c> (дата звернення 9.07.2021).

7. 60% выпускников будут получать профобразование, остальные – высшее: МОН готовит законопроект. *24 канал* : веб-сайт. URL: https://education.24tv.ua/ru/budushhem-60-vypusknikov-budut-poluchat-profobrazovanie-ne-vysshee_n1672614 (дата звернення: 10.07.2021).

8. Поправки до міжнародної конвенції про підготовку і дипломування моряків та несення вахти (Конвенція ПДНВ) 1978 року, з поправками. *Міністерство інфраструктури України* : веб-сайт. URL: <https://mtu.gov.ua/news/29743.html> (дата звернення: 10.07.2021).

9. Які 8 компетентностей є ключовими з точки зору Європейської комісії в галузі освіти? *ВНТУ ІНІНВ* : веб-сайт. URL: http://ininv.vntu.edu.ua/ukr/index.php?option=com_content&view=article&id=58:23-05-17-news-key-competences&catid=37&itemid=857 (дата звернення: 10.07.2021).

10. Хто такі «ікси» та «ігреки» і як їм порозумітися з «зетами» *Педрада* : Портал освітян України. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/1236-qqq-17-m3-15-03-2017-hto-tak-ksi-ta-greki-yak-m-porozumtisy-a-z-zetami#> (дата звернення: 10.07.2021).

11. Коростіль Л.А. Покоління Z: пошук способів педагогічної взаємодії. *Народна освіта*. 2020. №2. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5229 (дата звернення: 10.07.2021).

12. Цена нематериальных активов в 2017 году. *Reputation Capital Group* : блог. URL: <https://reputationcapital.blog/2017/07/cena-nematerialnyh-aktivov-v-2017-godu/> (дата звернення: 10.07.2021).

References:

1. Sait Ukrayins'kogo instytutu maybutn'oho "Ukrayina 2030E – krayina z rozvynutoyu tsyfrovoyu ekonomikoyu" [Website of Ukrainian Institute of the Future "Ukraine 2030E is a country with a developed digital economy"]. *strategy.uifuture.org*. Retrieved from <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html#summary/> [in Ukrainian].

2. Sait Ukrayins'kogo tsentru yevropeys'koyi polityky "Na shlyakhu do yedynoho tsyfrovoho rynku YES: elektronna komertsiya, telekomunikatsiyi, dovirchi posluhy" [Website of Ukrainian Center for European Policy "Towards an EU digital single market: e-commerce, telecommunications, trust services"]. *ucep.org.ua*. Retrieved from <https://ucep.org.ua/doslidzhennya/na-shlyahu-do-yedynogo-cyfrovogo-rynku-yes-elektronna-komercziya-telekomunikacziyi-dovirchi-poslugy.html?fbclid=IwAR352Qno6JpUgCaQVWK/3ZVIZVn1ja3bh2Jo6wKIv-4kSQ-6mS5CUbp7hdxo/> [in Ukrainian].

3. Sait Instytutu modernizatsiyi zmistu osvity "STEM–osvita" [Website of Institute for the Modernization of the Content of Education "STEM–education"]. *imzo.gov.ua*. Retrieved from <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/> [in Ukrainian].

4. Khidedzo, Inaba, & Seydzi, Tsutsumi (Eds.). (1991). «*Yaponskoye chudo*» i sovetskaya ekonomicheskaya reforma. *Yaponskiye predlozheniya po reforme ekonomiki v Sovetskom Soyuze* ["Japanese miracle" and the Soviet economic reform. Japanese proposals for economic reform in the Soviet Union]. Moskva : Nauchno-issledovatel'skiy tsentr «Shelkovyy put'» [in Russian].

5. Dovbenko, M.V., & Osik, YU.I. (2011). *Sovremennyye ekonomicheskiye teorii v trudakh nobeliantov*. [Modern economic theories in the writings of the Nobelists]. Moskva : Akademiya Yestestvoznaniya. Retrieved from <https://monographies.ru/ru/book/section?id=4232> [in Russian].

6. Sait Strana.UA "Ukrainskikh vuzov mozhet ostat'sya men'she sotni po trebovaniyu Vsemirnogo banka" [Site of Country.UA "Ukrainian universities may remain less than a hundred at the request of the World Bank"]. *strana.ua*. Retrieved from <https://strana.ua/news/342298-ukrainskikh-vuzov-mozhet-ostatsja-menshe-sotni-po-trebovaniju-vsemirnogo-banka.html?fbclid=IwAR2RPACencbVX2jm/PTSMrfUQtreQ98bKPF1wLdVoPZA9dZQStEcHeYazn3c/> [in Russian].

7. Sait 24 kanalu "60% vypusnikov budut poluchat' profobrazovaniye, ostal'nyye – vyssheye: MON gotovit zakonoprojekt" [Site of Channel 24.tv.ua "60% of graduates will receive vocational education, the rest - higher: the Ministry of Education and Science is preparing a bill"]. *24tv.ua*. Retrieved from https://education.ru/budushhem-60-vypusnikov-budut-poluchat-profobrazovanie-ne-vysshee_n1672614/ [in Russian].

8. Sait Ministerstva infrastruktury Ukrayiny "Popravky do mizhnarodnoyi konventsiyi pro pidhotovku i dyplovuvannya moryakiv ta nesennya vakhty" (Konventsiya PDNV) 1978 roku, z popravkamy [Site of Ministry of Infrastructure of Ukraine "Amendments to the International Convention on Seafarers' Training and Certification and Watchkeeping" (STCW Convention) 1978, as amended]. *mtu.gov.ua*. Retrieved from <https://mtu.gov.ua/news/29743.html/> [in Russian].

9. Sait of VNTU ININV : Yaki 8 kompetentnostey ye klyuchovymy z tochky zoru Yevropeys'koyi komisiyi v haluzi osvity? [What 8 competencies are key from the point of view of the European Commission in the field of education?]. *ininv.vntu.edu.ua*. Retrieved from http://ininv.vntu.edu.ua/ukr/index.php?option=com_content&view=article&id=58:23-05-17-news-key-competences&catid=37&itemid=857/ [in Ukrainian].

10. Sait of Pedrada : Portal osvityan Ukrayiny : Khto taki «ixy» ta «ihreky» i yak yim porozumit'sya z «zetamy» [Who are the "Xs" and "Ys" and how do they get along with the "Zetas"]. *www.pedrada.com.ua*. Retrieved from <https://www.pedrada.com.ua/article/1236-qqq-17-m3-15-03-2017-hto-tak-ksi-ta-greki-yak-m-porozumit'sya-z-zetami#> [in Ukrainian].

11. Korostil', L.A. (2020). Pokolinnya Z: poshuk sposobiv pedahohichnoyi vzayemodiyi [Generation Z: finding ways of pedagogical interaction]. *Narodna osvita – Public education*, 2. Retrieved from https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5229/ [in Ukrainian].

12. Sait of Reputation Capital Group. Blog : Tsena nematerial'nykh aktivov v 2017 godu [Price of intangible assets in 2017]. *reputationcapital.blog*. Retrieved from <https://reputationcapital.blog/2017/07/cena-nematerialnyh-aktivov-v-2017-godu/> [in Russian].